DOCUMENTS RELATING TO POLISH REFUGEES IN DOLJ COUNTY IN THE FALL OF 1939

Cristian-Iulian Ceacîru

Museographer, PhD, Oltenia Museum Craiova

Abstract: This article presents several documents related to Polish refugees in Dolj County in the autumn of 1939. The first of these historical testimonies comes from the collections of the History-Archaeology Section of the Oltenia Museum, a document describing the arrival of a group of Polish refugees in Craiova at the beginning of October 1939. The other documents, relating to the number of refugees and the measures taken by the local authorities to deal with them, were found in the collections held by SJAN Dolj.

Keywords: WWII, refugees, local authorities, Craiova, Dolj.

Prin atacarea Poloniei de către trupele Germaniei naziste, la 1 septembrie 1939 a început cel mai sângeros război din istoria omenirii, conflict în care au murit zeci de milioane de oameni. Deși a luptat cu mult curaj, armata poloneză a fost copleșită, dotarea și tacticile militare ale germanilor fiind cu mult superioare. Lovitura de grație a fost dată statului polonez prin invazia trupelor Uniunii Sovietice la 17 septembrie 1939. În aceste condiții guvernul polonez, o parte din armată și un mare număr de civili s-au refugiat în România[1].

Datele referitoare la numărul refugiaților polonezi din România variază, acesta fiind de maxim 100.000 de persoane (din care 50.000 militari)[2] ori de 50.000 de cetățeni polonezi[3]. La 20 septembrie 1939 în cadrul Ministerului de Interne al statului român a fost creat Comisariatul General pentru Evidența, Asistența și Controlul Refugiaților Polonezi Civili și Militari. Această instituție avea rolul de a rezolva toate problemele legate de transportul, cazarea și întreținerea refugiaților[4].

Zona Olteniei a fost desemnată de către autoritățile române pentru a adăposti zeci de mii de refugiați polonezi, o parte însemnată fiind militari. Ei au fost aduși în această zonă, pentru că respectivul teritoriu se găsea departe de zona de conflict, iar în felul acesta se respectau prevederile articolului 11 din Convenția de la Geneva[5].

---

[1] Prin Consiliul de Coroană din 6 septembrie 1939 s-a stabilit ca statul român să ofere posibilitatea primirii unui număr de cel puțin 60.000 de refugiați polonezi (Dan Ovidiu Pintilie, Ionela Nițu, Refugiații polonezi din județele Argeș și Muscel în perioada 1939-1945, în *Acta Bacoviensia Anuarul Arhivelor Bacău,* VII, 2013, nr 1, p.322)

[2] Luchian Deaconu, Prezența și activitatea refugiaților polonezi în România în anii 1939-1945, mărturii ale tradiționalelor legături de prietenie româno-polone în *Oltenia. Studii și comunicări. Arheologi-Istorie-Artă-Etnografie, Nr. V-VI, 1986*, p. 133.

[3] T. Dubicki, Polscy uchodzcy w Rumunii 1939-1945 (Polish Refugees in Romania, 1939-1945), Warzawa, 1995, p.11 *apud* Marcin Majewski, Polish refugees in Câmpulung Muscel During World War II, în *Archiva Moldaviae,* IX (2017), p. 237.

[4] Dan Ovidiu Pintilie, Ionela Nițu, *op. cit.*, p. 322.

[5] *A neutral Power which receives on its territory troops belonging to the belligerent armies shall intern them, as far as possible, at a distance from the theatre of war.It may keep them in camps and even confine them in fortresses or in places set apart for this purpose.* (*O putere neutră care primește pe teritoriul său trupe aparținând armatelor beligerante trebuie să le interneze, pe cât posibil, la o distanță cât mai mare de teatrul de război.Ea poate să le*

La Craiova primii refugiați polonezi, un grup de aviatori, au sosit la data de 19 septembrie 1939[6]. Venirea unor refugiați polonezi în oraș este descrisă și într-un document inedit (Documentul 1) din cadrul colecțiilor Secției de Istorie-Arheologie a Muzeului Olteniei Craiova. În acesta se găsesc informații interesante despre cei fugiți din calea războiului, în primul rând, despre situația lor materială peste medie (*,, dupe mașinile cu cari au sosit se cunosc că sunt oameni cu situați mari"*) dar și despre starea moralului (*,, și doamnele și Domnii arată deprimare,,*).

În Dolj, ca de altfel în toate județele, au fost înființate birouri pentru vânzarea în condiții corecte ale bunurilor (automobile, obiecte de artă, bijuterii) deținute de refugiații polonezi (Documentul 2). La nivelul întregii țări s-a trecut la un control strict al circulației polonezilor refugiați, județul Dolj nefăcând excepție, prefectul emițând instrucțiuni precise în acest sens (Documentul 3). Pentru ofițerii superiori și inferiori, sublocotenenții și cadeții refugiați statul român a alocat o sumă zilnică pentru hrană și întreținere, aceasta variind între 300 de lei (generali) - 80 lei (sublocotenenți și cadeți) (Documentul 4).

Importante sunt și informațiile referitoare la numărul refugiaților polonezi atât din Oltenia, cât și de pe teritoriul județului Dolj (Documentul 5, Documentul 6). Datele inedite oferite de către documentul din cadrul colecțiilor Muzeului Olteniei și cele din cadrul fondurilor SJAN Dolj ajută la o reconstituire a vieții unor oameni refugiați din calea războiului declanșat de două din cele mai tiranice regimuri politice din istoria omenirii.

Document 1

ora 9 seara 2 octombrie 1939[7]

Suntem următorii la Cofetăria Borănescu la aceași masă, Grigore Calotescu, fost Dr. Reg. CFR, Iulică Pârvulescu. Insp. General Siguranță, G. Vernescu, Consilier Curte Apel, Colonel Cernătescu, Colonel Băetăceanu, Costică Guță, fost Președinte de Tribunal și cu mine Vasilică Petrescu.

În acest timp sosesc 6 mașini auto-turisme cu Marca A. 38852-36541 și alte numere mari, aceste toate sunt venite cu refugiați Polonezi, dupe mașinile cu cari au sosit se cunosc că sunt oameni cu situați mari, în Polonia de unde au fugit de ocupația Ruso-Germană. Între ei, sunt multe femei, copii și bărbați, ei și au aranjat mașinile în jurul statuei lui Alex. Cuza, mașini care sunt închise, ei fiind la masă în localul Bragadiru slab aprovizionat, sub noua conducere Krämer.

Îmi spuse D Chestor Niculescu că aceștia sunt în trecere spre Paris, etc, acești refugiați sunt conduși de o bătrână în mare Doliu cred că este vre o Contesă sau Principesă, deoarece ea aranjează totul, că nota într'un carnet, iar când s'a dus acolo unde iau ei masa toți sau sculat în picioare de la masă la intrarea ei.

Locuința o iau la Hotel Minerva, au închis mașinile și lucrurile de valoare ce au, le au luat în camere.

Sunt și multe Domnișoare distinse, ele sunt însă foarte slăbite, și doamnele și Domnii arată deprimare, au lămpi electrice de buzunar lumina foarte mare.

Cu bagaje în spinare mai sosiră încă 4 persoane cari cerură explicați unde să doarmă îi trimise Julea cu un comisar de la Siguranță la Hotel Dacia sau Minerva, aveau adrese pentru Craiova unde se vor ei (!?) veneau de la Botoșani.

În gara Craiova două trenuri cu 1200 Polonezi ofițeri și soldați cari fură încazarmați la Regimente. Ni se spuse că sosiră și vagoane platforme cu automobile, ascunse, un mare autobuz pe platformă de C.F.R. care erau cu refugiați, nu știu unde au fost cazați oamenii aceștia, sufereau de multe lipsuri cari le trebuiau să fie date de Administrație.

În jurul mașinilor aranjate aci în fața Minervei în rotonda stradei, lume foarte multă curioși care nu se mai termină, priveau cu curiositate, acest dute vino al acestor refugiați.

ținâ în tabere și chiar să le închidă în fortărețe sau în locuri rezervate în acest scop), http://hrlibrary.umn.edu/peace/docs/con5.html, accesat la data de 14.11. 2023.

[6] Luchian Deaconu, *op. cit.*, p. 138.

[7] S-a respectat întocmai ortografia documentului.

Este ora 1 noaptea, când plecai cu Julea de acolo. Pe la ora 10 ½ Grigorie Calotescu, Guță Gogu Adam Popescu Popescu plecară la Pastace , să bea și să mănânce.

În trecere în fața mașinilor veni și Primarul Municipiului General Vasiliu, Ing. Neguș, D^na^ Rarău cu soțul D^sale^, Otto Hessham și alții cu acest grup pe la ora 0^{25} dupe miezu nopți

. _____ .

Mașinile cu care au sosit refugiați sunt stropite de noroi.

Azi a plouat până la ora 12 din zi o ploae maruntă, vremea este caldă.

Colecțiile Muzeului Olteniei Craiova, Număr de inventar I 27467.

Document 2

PREFECTURA JUDEȚULUI DOLJ
Serviciul Administrativ
DECIZIUNE
Nr. 21350

Noi, Colonel Dimitriu Romulus Prefectul Județului Dolj. -,

Având în vedere ordinul telegrafic Nr. 64926 din 23 Septembrie 1939 al Ministerului de Interne, referitor la înființarea și funcționarea pe lângă toate Prefecturile de județ din țară, a birourilor de vânzare pentru bijuterii, automobile sau lucruri prețioase, aparținând refugiaților polonezi, care vor valida și vor da viza bunei învoiri între părți, pentru bijuterii, obiecte de artă și automobile;

DECIDEM:

Art. I. Pentru funcționarea unui asemenea birou se instituie pe lângă Prefectura județului Dolj o comisiune compusă din: D-l Brat Grama Plășii Ocolul; At. Velianescu Șef de Serviciu în Prefectura Dolj; Inginer Nicolaescu Șeful Serviciului Technic ca expert pentru automobile și Mauriciu Mendel ca expert pentru bijuterii.-

Art. II. Se va înființa imediat un registru al acestui birou pentru ținerea evidenței vânzărilor efectuate.-

Dată în Cabinetul nostru în Craiova, astăzi 25 Septembrie 1939.-

PREFECT
COLONEL R: DIMITRIU

SJAN Dolj, Fond Prefectura Dolj, Dosar 269/1939, f. 21

Document 3

PREFECTURA JUDEȚULUI Dolj
Nr. 517
1939 SEPTEMBRIE 27

Strict-Secret
Confidențial-Personal
F. Urgent

D-lui Pretor al Plășii .....

Vi se face cunoscut că, este strict interzis instalarea refugiaților polonezi pe teritoriul județului, fără știrea noastră.-

Toți refugiații și toți militarii polonezi – indiferent de grad – ce eventual vor fi găsiți prin comune, să fie ridicați și aduși la noi la Legiune.-

Cei găsiți aproape de Calafat, vor fi predați garnizoanei Calafat.-

D-l Pretor Popescu dela Plasa Calafat, va întruni numaidecât consiliul de colaborare și de comun acord vor stabili un plan de informații de detalii, căutând să se pătrundă printre refugiații și militari poloni ce cantonează la Calafat pentru culegerea de informațiuni.-

PREFECT
COLONEL R. DIMITRIU

SJAN Dolj, Fond Prefectura Dolj, Dosar 269/1939, f. 32.

Document 4

COPIE de pe instrucțiunile administrative pentru ofițerii polonezi internați.-

Urmare la instrucțiunile Nr. 9460 din 28 Septembrie a.c.,.-

1) Drepturile ofițerilor sunt cele prevăzute în D.M. Nr. 2574 din 21 septembrie 1939 și anume:

	Alocație hrană pe zi	Alocație întreținere pe zi	Total
Ofițeri generali	150	150	300
Ofițeri superiori	120	150	270
Ofițeri inferiori	100	100	200
Ajutori de Sub.locot, cadeți și elevi T.R.	40	40	80

2)Sumele se vor plăti pe bază de state nominale, trecându-se în coloane separate, alocația de hrană și alocația de întreținere.-

a) Plata se va face anticipat la 1 și la 15 ale fiecărei luni.-

Statele vor fi certificate de cei în drept.

b) Pentru luna în curs, drepturile decurg din ziua sosirei în garnizoana de internare.-

c) Ofițerii vor fi cazați după dispozițiunile M.A.N. Secretariatul General.-

d) Sumele necesare se vor primi:

- pentru garnizoanele în cari sunt internați numai ofițeri, dela M.A.N. Secretariatul General prin Corpul de Jandarmi.-

- pentru ofițerii cari încadrează trupa în garnizoanele de internare, prin garnizoanele respective, la fel ca și pentru trupă.-

e) Ofițerii refugiați polonezi pot lua masa la popota, organizată în mod special pentru ei.-

INSPECTOR GENERAL AL INTENDENȚEI
INT. GENERAL, AL. NICOLAESCU

p. conformitate
Șeful Biroului Adjuntantul
Int. Cap. ss-Panait.-

p. conformitate,

ss- indescifrabil

SJAN Dolj, Fond Prefectura Dolj, Dosar 269/1939, f. 144.

Document 5
21665
1939 Septembrie 29
MINISTRU,

La ordinul telegrafic Nr. 17811 A. din 28/9/ 939 avem onoare a raporta că pe teritoriul județului Dolj, avem următorii refugiați:

În orașul Calafat: 6 ofițeri inferiori; 12 subofițeri; 728 trupă; 7 femei; 3 băeți; 1 fată.

Civilii sunt cantonați la particulari iar militarii la cazarma Regimentului 31 Infanterie Calafat.-

În orașul Craiova: 5 bărbați și o femee cari fac parte din personalul de serviciu al Excelenței sale Domnul Mareșal Ridz Smigly și sunt cantonați la Palatul Mihai din Craiova.-

În afară de aceștia se pregătesc cantonamente de către Comandantul I Teritorial pentru următoarele localități din ținutul Olt:

Pitești	2000 soldați
C. Lung	1000 soldați
Slatina	2000 soldați
Caracal	1000 soldați
R. Vâlcea	2000 soldați
Calafat	1200 soldați
Băile Herculane	Generali
Călimănești	Ofițeri superiori
Costești	)
Drăgășani	) Ofițeri inferiori
Corabia	)

1939 Septembrie 29
PREFECT
COLONEL R. DIMITRIU

SJAN Dolj, Fond Prefectura Dolj, Dosar 269/1939, f. 46.

Document 6

MINISTRU DE INTERNE – BUCUREȘTI
TELEGRAFIC

Ministerul de Interne
Ministerul ordinei publice

La Numărul 17967 raportăm:

Rezultatul raportului cu Numărul 17811 comunicat prin poștă cu Numărul 21665 din 29 Septembrie stop

Situația refugiaților polonezi civili, afară de refugiații militari de azi 3 Octombrie este următoarea: Filiași opt stop Calafat 11 stop Craiova 45 stop Total 54 stop

Prin comisiunea Prefecturei Dolj și nici sub altă formă nu s'au efectuat până azi niciun fel de vânzări de auto sau alte obiecte stop

PREFECT DE DOLJ

COLONEL DIMITRIU ROMULUS

SJAN Dolj, Fond Prefectura Dolj, Dosar 269/1939, f. 120.

BIBLIOGRAPHY

http://hrlibrary.umn.edu/peace/docs/con5.html

Document inedit, colecțiile Secției de Istorie-Arheologie a Muzeului Olteniei Craiova, Nr. de inventar I 27467.

SJAN Dolj, Fond Prefectura Dolj, Serviciul Administrativ, Dosar 269/1939.

Deaconu, Luchian, Prezența și activitatea refugiaților polonezi în România în anii 1939-1945 mărturii ale tradiționalelor legături de prietenie româno-poloneze în *Oltenia. Studii și comunicări de arheologie, istorie, artă, etnografie*, nr. V-VI, pp. 127-149.

Majewski, Marcin, Polish Refugees in Câmpulung-Muscel during World War II în *Archiva Moldaviae*, IX 92017), pp. 235-243.

Pintilie, Dan, Ovidiu, Nițu, Ionela, Refugiații polonezi din județele Argeș și Muscel în perioada 1939-1945 în *Acta Bacoviensia. Anuarul Arhivelor Bacău*, VII, 2013, pp.321-343